

“ЭДИЙН ЗАСГИЙН ХҮНДРЭЛИЙН ҮЕД БОЛОВСРОЛЫН ЧАНАР, ХҮРТЭЭМЖИЙГ САЙЖРУУЛАХ ТӨСӨЛ - 2 ДАХЬ НЭМЭЛТ САНХҮҮЖИЛТ”-ИЙН ТАНИЛЦУУЛГА

Нэг. Төсөл хэрэгжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын баримт бичигт тусгагдсан Хүний хөгжлийн зорилтод 2030 он гэхэд тэгш боломж бүрдүүлсэн, хүртээмжтэй, чанартай, насан туршийн суралцахууд суурилсан боловсролын тогтолцоог хөгжүүлэхээр зорьж ажиллаж байна. Энэ зорилтын хэрэгжилтийн үр дүнг монгол хүний хөгжлийн түвшинд гарсан ахицаар хэмждэг бөгөөд үүний нэг бүрэлдэхүүн шалгуур үзүүлэлт нь боловсролын индекс байдаг.

Боловсролын индекс нь боловсрол эзэмшсэн хүн амын эзлэх жин болон боловсролын чанарын үр дүнгийн харьцаагаар хэмжигддэг тул стандартын шаардлага хангасан орчин, нөхцөл бүхий сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хамран сургалт, түүний чанарыг сайжруулах нь тэргүүлэх ач холбогдолтой зорилт юм.

2024-2025 оны хичээлийн жилд 3-5 насны нийт хүүхдийн 94.1% сургуулийн өмнөх боловсролын үйлчилгээнд хамрагдаж, улсын дундаж өссөн бөгөөд бага боловсролын (1-5-р анги) хамран сургалтын цэвэр жин 97.7%, дунд ангийн (6-9-р анги) хамран сургалтын цэвэр жин 96.0%, ахлах ангийнх 97.0%-тай байна.

Хэдийгээр хамран сургалт тогтмол өсөж байгаа ч 2050 он хүртэлх хүүхдийн тооны өсөлтийг, сургууль, цэцэрлэгийн багтаамжтай харьцуулан тооцож үзэхэд суудлын тоо, орны тоо дутагдахаар байна. 2050 он хүртэлх цэцэрлэг, сургуулийн насны хүүхдийн тооны өсөлтийн урьдчилсан таамаглалаас харахад хүүхдийн тооны хамгийн оргил үе 2028-2030 онд тохиохоор байгаа бөгөөд сургууль, цэцэрлэгийн барилгыг барих хугацаа дунджаар 3-5 орчим жил байдаг гэж үзвэл энэ оргил үеийг давах бэлтгэл ажлыг одооноос хийхээс өөр аргагүй нөхцөл байдалтай байна.

Хүн амын статистик тооцооллоор 2030 он хүртэл хүүхдийн тоо 14.4 хувиар буюу 88 мянга орчмоор нэмэгдэх төлөвтэй байна. Нэмээд төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 45 хувь буюу 317 сургууль нь 2 болон түүнээс дээш ээлжээр хичээллэж байгаа буюу нийт ерөнхий боловсролын сургуульд сурч байгаа хүүхдүүдийн 68 орчим хувь хоёр ээлжээр хичээллэж байна. Энэ нь хүүхэд хичээлээс гадуур авьяас, сонирхлоо хөгжүүлэх үйл ажиллагаа, дугуйлан, клубт хамрагдах боломжгүй болгож байна. 2022 онд хийгдсэн олон улсын ПИСА үнэлгээний үр дүнгийн шинжилгээгээр сургуулийн ээлжийн коэффициент/ачаалал/-г бууруулж, бага ээлжээр хичээллэх нөхцөл бүрдвэл сурагчид илүү тогтвортой цагийн хуваарьтай хичээллэх боломж бүрдэж, улмаар суралцах орчин сайжирснаар сурлагын чанар, ялангуяа математикийн амжилт дээшилж дунджаар 8 оноогоор нэмэгдэх нөхцөл бүрддэг нь тогтоогдсон.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан “Эрдэм боловсролтой Монгол хүн” зорилгыг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан 2-17 насны хүүхдийн боловсролд хамрагдалтыг сайжруулах, сургуулиудыг нэг ээлжээр бууруулах, анги бүлгийн хүүхдийн тоог стандартын түвшинд хүргэхээр зорьж, 2028 он хүртэл 95 цэцэрлэг, 108 сургуулийг шинээр барихаар төлөвлөн хэрэгжилтийг ханган ажиллаж байна.

Эдгээр сургууль, цэцэрлэгүүдийг 2028 он хүртэл үе шаттай барьснаар 12,240 орны хүчин чадалтай 95 цэцэрлэг, 80,400 суудлын хүчин чадал бүхий 108 сургуультай болно. Ингэснээр дунд хугацаандаа хүүхдийн хөгжил, хамгааллын үзүүлэлтүүд ахиж, багшийн ачаалал буурах бөгөөд үүний үр дүнд сургалтын чанарт эерэг үр дүн гарна гэсэн хүлээлттэй байна.

Боловсролын яамнаас Азийн хөгжлийн банкны хөнгөлөлттэй зээлээр 2019 оноос хэрэгжүүлж эхэлсэн “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар, хүртээмжийг сайжруулах” төслийн нэгдүгээр бүрэлдэхүүний хүрээнд 2 сургууль, 2 цэцэрлэг шинээр барьж, 5 сургууль, 12 цэцэрлэгийн барилгыг өргөтгөснөөр сургуулийн суудлын тоог 3,400, цэцэрлэгийн орны тоог 2,325-аар тус тус нэмэгдүүлсэн бөгөөд төслийн 2-р шатны хүрээнд 41 барилга байгууламжийг барихаар төлөвлөн ажиллаж байна.

Хоёр. Хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт туссан байдал

“Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын Зорилт 2.1-д “Хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших тэгш боломж бүрдүүлж, боловсролыг хувь хүний хөгжил, гэр бүлийн амьдралын баталгаа, улс орны хөгжлийн суурь болгон насан туршдаа суралцахуйн тогтолцоог бэхжүүлнэ” гэж заасан.

Тус төсөл нь “Алсын хараа 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал, Боловсролын салбарын 2021-2030 оны дунд хугацааны хөгжлийн төлөвлөгөөнд туссан (i) тэгш, хүртээмжтэй, амьдралд нийцсэн боловсролын үйлчилгээг үзүүлэх; (ii) хөдөө орон нутгийн хүүхэд бүр цэцэрлэгт хамрагдах; (iii) ерөнхий боловсролын сургуулийн 3 ээлжээр хичээллэх асуудлыг шийдвэрлэн анги дүүргэлтийн хэт ачааллыг бууруулах; (iv) бүх шатны боловсролын үйлчилгээнд сургалтын чанар, үр дүнг үнэлэх үнэлгээний системийг бий болгох; (v) стандартад суурилсан боловсролын тогтолцоог бүрдүүлэх; (vi) боловсролын цахим шилжилт зэрэг үндсэн зорилгыг хэрэгжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлнэ.

Мөн Монгол Улсын Засгийн газрын 2024–2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх, анги дүүргэлтийг бууруулах зорилтыг баталсан. Засгийн газар тус үйл ажиллагааны хөтөлбөрт тусгасан “Эрдэм боловсролтой Монгол хүн” зорилгыг хэрэгжүүлэх, тэгш, хүртээмжтэй, чанартай боловсролын тогтолцоог бэхжүүлэх зорилгоор 2026 оныг “Боловсролыг дэмжих жил” болгон зарласан. Энэ хүрээнд боловсролын салбарын дэд бүтцийг өргөтгөх, чанар, хүртээмжийг сайжруулах, олон ээлжийн сургалтыг бууруулах, хөдөө орон нутагт боловсролын ялгааг багасгах бодлого хэрэгжиж байна.

Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөөнд 45 сургууль, цэцэрлэгийг тус тус шинээр барьж эхлүүлэхээр батлагдсан. Эдгээр төслүүдийг хэрэгжүүлснээр дунд хугацаанд нийтдээ 30,000 гаруй хүүхдийг шинээр сургууль, цэцэрлэгийн үйлчилгээнд хамруулах боломж бүрдэхээр байгаа бөгөөд энэ нь сургалтын орчин нөхцөлийг сайжруулж, олон ээлжийн сургалтын ачааллыг бууруулахад чухал дэмжлэг үзүүлнэ.

Цаашид 2026 оноос эхлэн хэрэгжүүлэх барилга, хөрөнгө оруулалтын ажлууд нь салбарын урт болон дунд хугацааны зорилттой уялдан хэрэгжих бөгөөд төрийн бодлого, төсвийн дэмжлэгээс гадна хувийн хэвшлийн оролцоог татан оролцуулах, олон улсын хөнгөлөлттэй зээл, тусламжийг үр ашигтай ашиглах чиглэлд онцгойлон анхаарч байна.

Гурав. Төслийн санхүүжилт, нөхцөл

Төслийн нийт өртөг урьдчилсан тооцоогоор 130.0 сая ам.доллар байна.

	Санхүүжүүлэх арга хэмжээ	Дүн
A	Хөрөнгө оруулалтын өртөг	
1	Цэцэрлэг, сургуулийн барилга угсралтын ажлын төсөв	110.3
2	Зөвлөх үйлчилгээ /Зураг төсөв, хяналт/	4.8
	Нийлбэр дүн (A)	115.1
B	Магадалшгүй зардал	14.9
	Төслийн нийт өртөг	130.0

Төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжийн зардал, гааль болон импортын татварын чөлөөлөлтийг зардлыг Монгол Улсын Засгийн газраас санхүүжүүлэхээр төлөвлөсөн.

Дөрөв. Төслийн хүрээнд хийгдэх ажил, үр дүн

Төслийн зорилго: Төсөл нь Монгол Улсын цэцэрлэг, сургуулийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх замаар 2-17 насны хүүхдүүдэд сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын чанартай үйлчилгээнд тэгш хамрагдах боломжийг бүрдүүлнэ. Энэхүү зорилгыг дараах зорилтын дагуу хэрэгжүүлнэ. Үүнд:

1.Ерөнхий боловсролын 32 сургууль, 9 цэцэрлэгийн барилгыг ногоон, дижитал үзэл баримтлал бүхий стандарт, техникийн зохицуулалтын дагуу шинээр барьж, хүртээмжийг нэмэгдүүлэх;

2.Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын сургалтын шинэчилсэн хөтөлбөртэй нийцүүлэн цахим сургалт, контентын санг шинэчлэн хөгжүүлж, сургалтад нэвтрүүлэх замаар сургалтын чанарыг сайжруулах.

Төсөл хэрэгжих хугацаа: 2026–2031 он

Төсөл хэрэгжих байршил: Төслийн хүрээнд Улаанбаатар хот болон орон нутагт нийт 41 сургууль, цэцэрлэгийн барилга байгууламжийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөсөн.

№	Аймаг, Нийслэл	Сум, Дүүрэг	Объектын төрөл	Хүчин чадал	Төсөвт өртөг /сая.төг/
1	Орхон	Баян-Өндөр	Сургууль	960	16,265.50
2	Өмнөговь	Цогтцэций	Сургууль	960	16,265.50
3	Улаанбаатар	Сонгинохайрхан	Сургууль	960	16,265.50
4	Улаанбаатар	Баянзүрх	Сургууль	960	16,265.50
5	Улаанбаатар	Сүхбаатар	Сургууль	960	16,265.50
6	Улаанбаатар	Баянгол	Сургууль	960	16,265.60
7	Хэнтий	Хэрлэн	Сургууль	960	16,265.60
8	Улаанбаатар	Баянзүрх	Сургууль	960	16,265.50
9	Улаанбаатар	Хан-Уул	Сургууль	960	16,265.50

10	Улаанбаатар	Сонгинохайрхан	Сургууль	640	12,728.30
11	Улаанбаатар	Баянзүрх	Сургууль	640	12,728.30
12	Дархан-Уул	Дархан	Сургууль	640	12,728.30
13	Өвөрхангай	Арвайхээр	Сургууль	640	12,728.30
14	Сэлэнгэ	Сүхбаатар	Сургууль	640	12,728.30
15	Улаанбаатар	Сонгинохайрхан	Сургууль	640	12,728.30
16	Улаанбаатар	Баянзүрх	Сургууль	640	12,728.30
17	Улаанбаатар	Хан-Уул	Сургууль	640	12,728.30
18	Улаанбаатар	Сүхбаатар	Сургууль	640	12,728.30
19	Улаанбаатар	Сүхбаатар	Сургууль	640	12,728.30
20	Говь-Алтай	Цогт	Сургууль	320	7,732.00
21	Дорнод	Хэрлэн	Сургууль	320	7,732.00
22	Дундговь	Сайнцагаан	Сургууль	320	7,732.00
23	Сүхбаатар	Баруун-Урт	Сургууль	320	7,732.00
24	Увс	Зүүнговь	Сургууль	320	7,732.00
25	Архангай	Өндөр-Улаан	Сургууль	320	7,732.00
26	Улаанбаатар	Хан-Уул	Сургууль	320	7,732.00
27	Улаанбаатар	Хан-Уул	Сургууль	320	7,732.00
28	Улаанбаатар	Баянгол	Сургууль	320	7,732.00
29	Улаанбаатар	Сонгинохайрхан	Сургууль	320	7,732.00
30	Хэнтий	Бор-Өндөр	Сургууль	320	7,732.00
31	Улаанбаатар	Налайх	Цэцэрлэг	150	4,641.10
32	Говьсүмбэр	Шивээговь	Сургууль	160	3,884.13
33	Төв	Баянцагаан	Сургууль	160	3,884.13
34	Архангай	Эрдэнэбулган	Цэцэрлэг	150	3,641.10
35	Дорноговь	Хатанбулаг	Цэцэрлэг	150	3,641.10
36	Завхан	Улиастай	Цэцэрлэг	150	3,641.10
37	Баян-Өлгий	Өлгий	Цэцэрлэг	100	2,903.00
38	Баянхонгор	Баянцагаан	Цэцэрлэг	100	2,903.00
39	Булган	Рашаант	Цэцэрлэг	100	2,903.00
40	Ховд	Булган	Цэцэрлэг	100	2,903.00
41	Хөвсгөл	Алаг-Эрдэнэ	Цэцэрлэг	100	2,903.00
	НИЙТ ДҮН				396,572.36

/Монгол банкны 2025 оны 08-р сарын 28-ний өдрийн ханшаар 1 ам.доллар=3594.42 төгрөгөөр тооцов./

Төслийн хүрээнд хүрэх үр дүн:

Сургууль, цэцэрлэгийн хүртээмжийг нэмэгдүүлэх зорилтын хүрээнд 2028 онд дараах үр дүнд хүрнэ. Үүнд:

1.1.Нийт 9 цэцэрлэгийг орон нутгийн 8 байршил, нийслэлд 1-ийг тус тус барьснаар 1,100 хүүхэд стандартын шаардлага хангасан орчин, нөхцөлд сургуулийн өмнөх боловсролд хамрагдана;

1.2.Нийт 18,880 хүүхдийн хүчин чадал бүхий 32 сургуулийг орон нутгийн 15 байршил, нийслэлийн 5 дүүрэгт барьснаар 37,760 хүүхэд стандартын шаардлага хангасан орчин, нөхцөлд ерөнхий боловсролд хамрагдана.

2.Цахим сургалт, контентыг хөгжүүлэх зорилтын хүрээнд 2029 онд дараах үр дүнд хүрнэ. Үүнд:

2.1.Сургуулийн өмнөх боловсролын сургалтын шинэчилсэн хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дэмжих цахим контентыг 25 багц сэдвийн хүрээнд хөгжүүлж, сургуулийн өмнөх боловсролын 250 орчим мянган хүүхдэд хүргэнэ;

2.2.Ерөнхий боловсролын шинэчилсэн сургалтын хөтөлбөртэй нийцүүлэн Мэдлэ цахим сангийн 10279 хичээлийг шинэчилсэн байна.

---o0o---